

000121-1

V obecném povědomí přetrvávají vedle sebe dvě různé zkušenosti s „pravdou“. Jedna zkušenost spočívá v přesvědčení, že postupnou výzkumnou prací a pečlivou interpretací jejich výsledků se badatel stále víc přibližuje pravdě. Někdy dokonce stačí znát pravdu přibližně, jen v hlavních rysech, a detaily se zatím nezabývat. V řadě oborů je dokonce pravděpodobnost ceněna víc než plná pravda resp. než naprostá přesnost (zvláště když taková naprostá přesnost je buď nedosažitelná anebo příliš nákladná). Zejména odhady nějakých budoucích stavů mohou být zjišťovány s naprostou přesností ve chvíli, kdy už je pro některá opatření pozdě, a mají-li být stanoveny včas, musí být akceptována jistá míry přibližnosti či pravděpodobnosti. – A pak je tu druhá zkušenost, která je s tou první neslučitelná. Pravda musí být vždy celou pravdou; polovina pravdy je celá lež. Ba nejen polovina; podvod či lež jsou tím úspěšnější, čím více se podobají pravdě. Částečná pravdy může představovat také obrovskou překážku v cestě za plnou, skutečnou, opravdovou pravdou. – To obojí pak souvisí s tím, jak vlastně je třeba a jak je možno se dostávat k pravdě. Obecně platí, že na počátku jsou většinou omyly a že pouze jejich rozpoznáním a překonáváním lze dospět k lepšímu poznání. Cesta k pravdě vede tedy nezbytně od nesprávných a mylných představ a myšlenek, od omylů a polovičatostí ke kvalitnějším poznatkům, k hlubším představám a přesnějším myšlenkám. Ale na druhé straně je stejně tak rozšířené přesvědčení, že špatný začátek má fatální následky, že nesprávná koncepce na počátku znehodnocuje veškerý další postup, že mylné předsudky jsou největší překážkou skutečného poznání. – Zdá se, že tyto zkušenosti jsou zcela nekompatibilní. A to vskutku jsou, pokud bychom chtěli trvat na tom, že slovo „pravda“ tu má ve všech případech též význam, že to vše je spjato, ba že to je postaveno na jednom integrovaném chápání toho, co nazýváme „pravdou“. Tak tomu ovšem není. Řešením je, uvědomíme-li si, že myšlení pravdy a o pravdě má v evropských dějinách dvojí odlišný zdroj a že se pak o oněch všeobecných zkušenostech prolínají obě tradice, na nichž je evropské myšlení postaveno.

(Praha, 000121-1.)